

KONCEPT I PRIMJENA LISTE ZA PROCJENU SIGURNOSTI DJETETA

Seminar za zdravstvene voditeljice i psihologe u vrtićima

Prepoznavanje i procjenjivanje razvojnih rizika i sigurnosti djece: Pretpostavka unapređenja međuresorne suradnje u zaštiti dobrobiti djece

Priredila: Prof. dr. sc. Branka Sladović Franz
Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu

2020.

JE SU LI OVE PTIČICE SIGURNE?

SVRHA stručnih intervencija i TEMELJ/PREDUVJET za razvoj i ukupnu dobrobit djeteta jest

OSIGURAVANJE FIZIČKOG INTEGRITETA I ZAŠTITA ŽIVOTA

- Prvi zadatak procjene u zaštiti djece jest utvrditi je li dijete sigurno ili nije sigurno.
- Sigurnost odnosno nesigurnost je stanje u kojem (ne) postoji prijetnja sigurnosti (opasnost) ili su zaštitne sposobnosti u obitelji (ne) dovoljne da zaštite dijete.
- Dobrobit djeteta uključuje i sigurnost djeteta, pored ostalih elemenata, ali nije jedno te isto.

- Tradicionalni je stav bio da, ukoliko dijete nije sigurno, treba ga izdvojiti iz obitelji, no s obzirom na poznate posljedice izdvajanja djece iz obitelji takvo je razmišljanje na štetu djeteta i obitelji.
- Kako se u okolini, u kojoj se procijeni da dijete nije sigurno, ne mora nužno nešto opasno po djetetov život i zdravlje i dogoditi, tako se niti, ako se procijeni da je dijete sigurno danas, ne može znati unaprijed da se neće dogoditi nešto opasno po život i zdravlje djeteta sutra.
- Ipak, temeljem procjene pokazatelja potrebno je odrediti sigurnost djeteta u određenom trenutku na određeni datum te sukladno tome djelovati prema minimaliziranju rizika unutar mogućeg i vjerojatnog.

Procjena sigurnosti

- Profesionalni postupak koji se dokumentira na jedinstvenoj listi za procjenu sigurnosti (pogledati listu).
- Kada postoji jedna ili više prijetnji sigurnosti, a roditelj ne štiti dijete, smatra se da dijete nije sigurno i analizira se koje su intervencije potrebne i moguće da se ukloni prijetnja ili zaštiti dijete kada nastupi (prema Ontario Safety Assessment Tool, 2007.).
- Postojanje ili nepostojanje određene prijetnje sigurnosti se određuje binarno (DA ili NE).

Ugroza djetetovog života v.s. kvalitete života

Važno je razlikovati ozbiljne ugroze djetetovog života od ugrožavanja njegove kvalitete života što sigurno šteti dobrobiti, ali nije pitanje sigurnosti, npr.

- Izgladnjivanje djeteta vs. nekvalitetna i neredovita prehrana
- Neliječenje ozbiljno bolesnog djeteta vs. nebriga o higijeni djeteta i prevenciji bolesti

Prijetnje životu i zdravlju djeteta...

...odnosno prijetnje sigurnosti ili opasnosti po dijete razlikuju se od drugih obiteljskih rizičnih uvjeta po tome što su vrlo **specifične i potiču zabrinutost za djetetov život**, nitko ih ne kontrolira od odgovornih osoba za dijete i bez akcije vjerojatno će nastupiti ozbiljna šteta po dijete.

Obitelj ima u nekoj mjeri pravo na odabir načina obiteljskog života sve dok to ne uključuje pitanja sigurnosti djeteta – u smislu dok nije ugrožen život djeteta.

Procjena sigurnosti djeteta treba se provesti i zaključiti:

- a) u slučaju prijave ili sumnje na tjelesno zlostavljanje, seksualno nasilje i zanemarivanje temeljnih životnih potreba,
- b) prije povratka djeteta u obitelj ako je bilo izdvojeno zbog pitanja sigurnosti i
- c) kada je nastupila promjena u sposobnosti provedbe ranije planirane sigurnosne intervencije zbog utvrđene nesigurnosti djeteta.

Može se provesti:

- Unutar praćenja obitelji kada se posumnja na postojanje prijetnji sigurnosti koje potiču stručnjaka na razmišljanje o mogućim ozbiljnim posljedicama i potrebi za zaštitom djeteta ili kada se mijenjaju okolnosti koje bitno povećavaju stres (značajni događaji npr. deložacija, teška bolest ili smrt člana obitelji, itd.) ili uvjeti života.

Primjena Liste za procjenu sigurnosti u praksi

Procjenjivanje u situacijama sumnje ili prijava postojanja prijetnji sigurnosti

- Narušeno psihičko zdravlje roditelja
- Prekomjerna konzumacija alkohola roditelja
- Učestali evidentirani sukobi roditelja
- Nasilni odgojni postupci roditelja, psihičko nasilje nad djetetom
- Loše zdravstveno stanje djeteta (prijava bolnice)
- Visoko konfliktni razvod
- Kognitivna ograničenja i psihička nestabilnost roditelja
- Dezorganizirana privrženost djeteta

U postupcima

- odlučivanja o mjerama u nadležnosti CZSS
- prijedloga za oduzimanje prava na stanovanje s djetetom
- pokretanja postupka lišavanja roditeljske skrbi
- u evaluaciji učinaka mjera

Ponovnavljanje procjene sigurnosti djeteta

- A) planski - prema unaprijed utvrđenom rasporedu i rezultatima praćenja ili
- B) neplanski - uvijek kada se poveća prijetnja djetetovom životu i zdravlju ili nastupe neke promjene u zaštitnim čimbenicima ili djetetovoj ranjivosti.

Zatvaranje slučaja u skrbi za djecu mora značiti minimalno da se dijete ne smatra u sigurnosnom riziku odnosno da nema potrebe za procjenom sigurnosti ili da je procjena pokazala da je dijete sigurno.

Procjena sigurnosti djeteta nikada ne znači samo ispunjavanje Liste za procjenu sigurnosti djeteta

Minimalna očekivanja od procjene sigurnosti su:

- Razgovor sa ili opservacija djeteta za koje postoji sumnja ili prijava da je sigurnosno ugroženo
- Razgovor s roditeljima ili barem s jednim roditeljem
- Razgovor ili opservacija druge djece u obitelji te odluka je li potrebna procjena njihove sigurnosti
- Uvid u životne uvjete i neposredno okruženje

Informacije od odgajatelja, učitelja, rođaka ili susjeda mogu pružiti dodatne uvide.

Lista za procjenu sigurnosti djeteta

Procjena sigurnosti djeteta je proces kojim se određuje **je li ili nije** neposredno ugrožen život djeteta.

Odluka o sigurnosti djeteta donosi se temeljem procjene tri pokazatelja:

- **prijetnja sigurnosti (životu i zdravlju djeteta)**
- **zaštitne sposobnosti i**
- **djetetova ranjivost** (Sladović Franz, 2015.)

Prijetnja sigurnosti (1)

- Prijetnja životu i zdravlju djeteta je neki događaj(i) ili situacija u okruženju djeteta koji može dovesti do ozbiljne štete po dijete pa čak i biti fatalna za dijete tj. ono može izgubiti život.
- Ozbiljna šteta: ozbiljna ozljeda, unakaženost, teror, invalidnost i smrt.
- Prijetnja sigurnosti se u načelu pojavljuje povremeno.

Prijetnja sigurnosti (2)

- Za situacije kada se prijetnja sigurnosti pojavi treba osmisliti način povećanja sigurnosti djeteta (Plan sigurnosti) sve dok se provedbom drugih intervencija
 - ne ukloni opasnost ili
 - se vrati zaštitna sposobnost roditelja ili
 - se umanja djetetova ranjivost jer će s porastom dobi ono postati samo sposobnije zaštititi se.
- Ukoliko je prijetnja sigurnosti stalno prisutna u okruženju djeteta, a djetetov život i zdravlje su učestalo ugroženi (npr. zlostavljanje malog djeteta) tada dijete nesumnjivo treba zaštititi planiranim izdvajanjem iz opasne sredine.

Zaštitne sposobnosti (1)

- Zaštitne sposobnosti roditelja kao i spremnost na zaštitu djeteta su ona obilježja koja mogu umanjiti vjerojatnost ostvarivanja prijetnje sigurnosti ako roditelj poduzima aktivnosti u korist djeteta.
 - Ako je roditeljsko ponašanje ili propust uzrok i zajedno s drugim okolnostima prijeteća opasnost po dijete, taj roditelj ne može biti onaj koji štiti dijete odnosno nositelj provedbe sigurnosne intervencije.
- Zaštitne sposobnosti djeteta – dijete koje zna kada i kako se može zaštititi i da je sposobno to učiniti
- Zaštitne sposobnosti i spremnost drugih osoba u bliskoj socijalnoj mreži

Zaštitne sposobnosti (2)

- Primjer:
 - Roditelj koji uzgaja opasne pse može imati dobre zaštitne sposobnosti, ali nije spreman zaštititi dijete jer ga ne smatra ugroženim, te se smatra da postoji prijetnja sigurnosti i dijete nije sigurno.
 - Roditelj koji uzgaja opasne pse, ali je spreman zaštititi dijete, poduzima aktivnosti koje pridonose sigurnosti i smatra se da je dijete sigurno.

Djetetova ranjivost

- Povezana je s dobi djeteta i njegovim individualnim obilježjima (posebno zdravstveni i razvojni status) i mogućnostima uvida u opasne situacije te se očituje u djetetovoj (ne)sposobnosti da se samo zaštiti.
- Može biti različita kod braće i sestara te stoga i zaključak o sigurnosti može biti različit za svako dijete.
- Primjer: Različita je opasnost za dijete od 2 ili 12 godina ako se radi o npr. neprilagođenom pristupu željezničkoj pruzi ili ribnjaku, nepostojanju balkonskih ograda ili boravku u kući s osobom koja je u stanju akutne paranoidne psihoze ili ostavljanju djeteta samog u stanu.
- Ako se smatra da dijete nije ranjivo, nije potrebna procjena sigurnosti.

Lista za procjenu sigurnosti djeteta

„Lista za procjenu sigurnosti djeteta“ sastoji se od tri dijela:

A. procjena postojanja prijetnji životu djeteta

B. ostali čimbenici značajni za analizu prijetnji životu djeteta i

C. zaključak o sigurnosti i odluka o intervencijama.

U dijelu A. navedeno je 10 prijetnji životu djeteta koje u određenom trenutku postoje (ili su evidentno postojale u proteklim danima te postoji mogućnost da se ponovno dogode), a koje mogu ugroziti tjelesnu sigurnost djeteta → procjena sigurnosti odnosi se u pravilu na zatečeno stanje u određenom trenutku.

Zaključak o sigurnosti djeteta

- **Dijete je nesigurno** = prisutnost prijetnji djetetovoj sigurnosti i nedovoljni zaštitni čimbenici roditelja da kontroliraju postojeće prijetnje.
- **Dijete je sigurno** = nepostojanje prijetnji djetetovoj sigurnosti ili dovoljne zaštitne sposobnosti roditelja spremnih da kontroliraju povremeno postojeće prijetnje sigurnosti.
- Dvije strane medalje - suprotne jedna drugoj.
- Prijetnje mogu povremeno postojati (odnosno uvijek i postoje, kao npr. visoka temperatura malog djeteta ili opasnost u prometu) no obitelj nužno mora posjedovati unutarnje kapacitete da se s njima nosi i dijete štiti od neposredne opasnosti.

10 ugrožavajućih okolnosti koje se trebaju nužno prijaviti CZSS

- Stručnjaci trebaju dobro poznavati 10 okolnosti koje se koriste u procjeni postojanja prijetnji životu djeteta te čim uoče bilo koju od tih okolnosti to je nužno prijaviti CZSS.
- Stručni tim CZSS provodi procjenu sigurnosti i donosi zaključak je li ugrožena sigurnost djeteta.
- Ukoliko je paralelno s provođenjem mjere stručne pomoći roditelja donesen i plan sigurnosti, voditelj mjere treba imati jasan dogovor s voditeljem slučaja na koji način i u kojoj mjeri će pratiti odvijanje plana sigurnosti.
- Ako se pojave neke okolnosti koje utječu na zaštitne sposobnosti roditelja i ranjivost djeteta, o tome je potrebno izvijestiti CZSS u mjesečnom izvješću

Znakovi za opasnost - 10 ugrožavajućih okolnosti koje je nužno prijaviti CZSS-u

- Ponašanje roditelja koje ozbiljno narušava tjelesni integritet djeteta ili je ozbiljna prijetnja
- Objašnjenja roditelja za ozljede djeteta su upitna ili nedosljedna s vrstom ozljede, a priroda ozljede upućuje da sigurnost djeteta može biti neposredno ugrožena.
- Sumnja ili potvrđeno spolno zlostavljanje djeteta koje upućuje da je sigurnost djeteta neposredno ugrožena.
- Roditelj ne zadovoljava djetetove neposredne potrebe za nadzorom, hranom, odjećom i ne skrbi o tjelesnom ili psihičkom zdravlju djeteta.
- Obitelj odbija pristup u kuću djetetu ili susret s djetetom, uvid u tjelesno stanje djeteta ili postoji sumnja da je obitelj spremna pobjeći s djetetom.
- Aktualni sukob roditelja/partnera ili drugih osoba u kućanstvu/obitelji je takvog intenziteta da postoji opasnost od ozbiljne tjelesne povrede djeteta, a pritom roditelj ne štiti dijete od posljedica takvog sukoba ili od ozbiljnog nasilnog ponašanja drugih odraslih ili djece.

Znakovi za opasnost - 10 ugrožavajućih okolnosti koje je nužno prijaviti CZSSn(nastavak)

- Životni uvjeti su opasni i neposredno štete životu i zdravlju djeteta.
- Sadašnja upotreba alkohola, droga, lijekova, drugih opojnih sredstava ili neuzimanje propisanih lijekova ugrožavaju djetetovu sigurnost ili ozbiljno narušavaju trenutачnu sposobnost roditelja da nadzire, štiti i brine za dijete.
- Kognitivna ograničenja, razvojni status, psihička nestabilnost ili ponašanja koja značajno odstupaju od društveno prihvatljivih, a koja ugrožavaju djetetovu sigurnost ili ozbiljno narušavaju trenutачnu sposobnost roditelja da nadzire, štiti i brine za dijete.
- Trenutačne krizne okolnosti obitelji, u kombinaciji s podacima da je roditelj već bio nasilan ili ugrožavajući po dijete, a koje upućuju da sigurnost djeteta može biti neposredno ugrožena.

Interaktivni dio

Materijal za polaznike

- Lista za procjenu sigurnosti
- Opis prijetnji životu djeteta

Postupak

- Polaznici samostalno čitaju i analiziraju Opis prijetnji životu djeteta (10), pitanja i pojašnjenja
- Upoznavanje s Listom za procjenu sigurnosti djeteta (A,B,C,D dio)
- Primjena Liste na nekoliko primjera iz prakse (temeljem prezentacije sudionika) i grupna rasprava